

*(Dagens Nyheter och Ny Tid 16 november)
10 font = nedkortad version i DN*

Den globala alliansen och demokratin

I världens största muslimska land Indonesien störtades nyligen den väst-stödda diktaturen. Nu stärker bombningarna av Afghanistan extrema islamtiska grupper och konservativt stabiliserande politiska och militära krafter på demokrati och mänskliga rättighetsaktivisters bekostnad.

Moskén i javanesiska byn är liten men högtalaren stor. Gus Dur brukade skämta att muslimer kanske är rädda att Gud inte ska höra dem. Söndagar är det extra svårt att somna om. Efter morgonbönen vid halv fem följer musik och barnprogram. När gryningen bryter genom nattens utregnade monsunmoln har jag gett upp och sitter istället på verandan – med utsikt mot moskén till vänster om risfälten, bakom palmerna och bäcken där kvinnor snart ska tvätta kläder – och funderar på hur inte bara Bush och Blair men också Persson och Bondevik tänkt sig att den globala alliansen till demokratis försvar mot terrorism egentligen ska fungera.

Förr hade pro-demokrater i länder som Indonesien ett nästan självklart förtroende för norska och svenska besökare. Nu, däremot, efter den 11 september och bomberna över Afghanistan, är det många som undrar vad det längre är för skillnad på oss och stormakterna och vad det blivit av såväl socialdemokratisk som liberalt kristen anti-imperialism, solidaritet och förståelse för u-ländernas problem. Nu får jag till och med frågor om Norge är konsistent och menar allvar med den dialog (som jag själv är involverad i) om mänskliga rättigheter (MR) och demokrati när säkerhet, stabilitet och stöd till USAs bombningar tycks komma i första hand.

Ärligt talat begriper jag inte vem de socialdemokrater och kristna som stödjer USAs krig och globala allians mot terrorism i syfte att försvara demokratin egentligen tänkt liera sig med i ett land som Indonesien. Naturligtvis vill de samarbeta med 'alla goda krafter'. Problemet är, att globaliseringen inte innebär att våra konflikter och prioriteringar och politiska landskap är de samma som i ett flertal u-länder, inklusive i det största muslimska landet Indonesien. Vi kan inte sitta i Stockholm och Oslo eller på planet till Bryssel eller Washington och göra analyser och välja våra vänner som om våra realiteter och intressen vore de samma som de i Jakarta eller här på centrala Java.

Så vad är det för några intressen och politiska grupper som våra välmenande ledare i realiteten redan lierat sig med i ett land som Indonesien – och vad händer då med de 'goda' demokrater som de säkert idealt skulle vilja främja? Till att börja med innebär naturligtvis det amerikanska sättet att skydda demokratin (som Persson och Bondevik ställt sig bakom), att muslimska politiska extremister får luft under vingarna. Deras medialt attraktiva aktioner och demonstrationer är på TV varje dag. Men det sägs mindre om att därmed även militären, polisen och säkerhetstjänsten stärker sina positioner. De behövs ju för att hålla extremisterna i schack och försvara västerlänningar mot tänkbara (men överdrivna) trakasserier. På så vis har dessutom den ledande affärstidskriften i området, *Far Eastern Economic Review*, helt rätt i, att Megawatis styre påminner mer och mer om Suhartos regim, "minus hans fasta ledarskap och vision". Eller med den (däri citerade) fd. ministern under både Suharto och Wahid (Sarwono Kusumaadmadja): "it's an oligarchy, not a democracy". Samtidigt ökar också en rad konservativa muslimska politikere inflytande, inklusive vicepresidenten Hamzah Haz och folkförsamlingens talman Amien Rais. Först kan de skaffa masstöd till Islams försvar genom uttalanden och demonstrationer. Sedan gör de förstås som vilken Mahathir, Musharraf, Mubarak, al-Assad eller Abdallah (bin

Abdul Aziz) som helst – böjer sig för USAs och marknades krav på följsamhet och säkerhet. Men värst av allt: därmed tar dessa politiska oligarker också tillfället i akt att med USA och dess allierades goda minne inte bara hålla tillbaka muslimska extremister utan också sina egna och mycket mer allvarliga fiender – de som kritiserar deras konservativa och auktoritära styre, det vill säga MR- och demokrati-rörelsen i allmänhet och de många betydligt mer liberala och socialt rättviseriktade muslimerna i synnerhet. I Malaysia, till exempel, lär Anwar Ibrahim sitta kvar i fängelse ett bra tag till. I Indonesien marginaliseras de många progressiva muslimer som kraftfullt bidrog till att världens tredje största demokrati kunde födas. Det behöver inte gå så illa som i Algeriet, men fortsätter bombningarna under Ramadan, och möts protester och krav på fred med repression, så ökar polariseringen och förstärks extremismen.

Oavsett vem Persson och Bondevik idealt vill liera sig med i tredje världen-länder som Indonesien så innebär alltså deras faktiska försök att försvara demokratin genom stöd till USAs bombningar att de snarare stärker muslimsk extremism och auktoritär politik än mänskliga rättigheter och demokrati.

Det inte för sent att inse faktum och ändra riktning, helst före Ramadan. Bland alla kritiska och till stor del muslimska MR och demokrati-aktivister som nu marginaliseras av den USA-ledda politik som Persson och Bondevik ställer sig bakom har jag inte träffat eller hört om någon som inte kraftfullt tar avstånd från attackerna i USA, inte hyser sympati för offren och inte vill bekämpa terrorism, inklusive kopplingarna till Indonesien. Ibland undrar jag vad alla västerlänningar som inställer resor till Bali och stänger kontor och knappt vågar gå ut på gatorna i Jakarta egentligen är så rädda för. Räds de möjligen sin egen historia? För konsistenta demokrater var det i alla händelser mångdubbelt sämre ställt med rättigheterna, tryggheten och säkerheten här i landet under den USA stödda Suharto-regimen. Jag hoppas det inte är den de räddhågsna saknar.

Ingen jag mött eller hört om ifrågasätter heller USAs rätt att försvara sitt öppna samhälle. Men när omisskännlig stormaktspolitik (för att inte säga imperialism) används till att mobilisera auktoritära u-landsledares stöd för en omtolkning av folkrätten (om vad som krävs för att bomba ett land och ett folk), och när detta försvar sker på inte bara vanliga afghaners bekostnad utan också till priset av att extremister runt om i världen får vatten på sin kvarn och att auktoritära krafter stärks medan MR- och demokrati-rörelsen marginaliseras, – då höjer många rösten och ställer tre enkla frågor. Varför är försvaret av USAs demokrati mer värt än arbetet för mänskliga rättigheter och demokrati i u-länder som Indonesien? Är det vad som menas med globalisering? Är det verkligen rimligt att USAs demokrati ska försvaras på ett sådant sätt att andras arbete för mänskliga rättigheter och demokrati undergrävs medan oligarkier stryks medhårs?

Jag vägrar tro att Persson och Bondevik vill bidra till detta. De tillhör knappast heller de cyniker som menar, att eftersom USA står våra länder ekonomiskt och politiskt närmast så får allt annat vika undan. Men vore det inte i så fall dags att vi öppet deklarerade, att vårt stöd till USAs rätt att försvara sitt öppna samhälle inte får ske på bekostnad av grundläggande arbete för mänskliga rättigheter och demokrati på annat håll – och sedan tog konsekvenserna av det?

Olle Törnquist

(Prof. i statskunskap och utvecklingsforskning vid universitetet i Oslo.)